

Управління культури і туризму
Черкаської облдержадміністрації
КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Бібліотечний простір: організація та можливості вико-
ристання: метод. поради / КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевчен-
ка» ; уклад. Н. Д. Вітавська. – Черкаси, 2010. – 8 с.

Бібліотечний простір: організація та можливості використання

(Методичні поради)

Укладач:
Редактор:
Відповідальний за випуск:
Комп'ютерний набір:

Н.Д. Вітавська
Г.С. Круглякова
К.С. Бугаєнко
Н.І. Кикоть

Сучасний бібліотечний простір – це не тільки простір для книги та інших носіїв інформації і культури, скільки простір для користувача, його думок, душі, творчості. Це простір, що забезпечує йому свободу вибору форм поведінки і самовираження.

За уподобанням користувачів у бібліотеці створюються різні читацькі зони. Кожна з цих зон може бути багатофункціональною. Це, так звана, «гнучка система» простору, що передбачає зони для читання, довідкової служби, релаксації, сприйнятні для розвитку творчості, відпочинку, спілкування.

Утвердженню позитивного іміджу бібліотечного закладу, залученню нових користувачів сприяє поліпшення комфортності обслуговування, створення максимально доступного бібліотечного простору, зручного для освоєння кожним відвідувачем бібліотеки. Цьому додасть оригінальний стиль оформлення інтер'єру, розміщення меблів, освітлення тощо.

Особливе враження на читача, що переступив поріг бібліотеки, має справити вестибюль. Оскільки через нього проходять всі читачі закладу, наявна тут інформація має бути розрахована на масові потреби і розташовуватись в зоні читацького потоку. В цій зоні варто розмістити актуальну інформацію – перелік послуг, анонс заходів, інформацію про кращих читачів бібліотеки, дарувальників книг, активних учасників заходів.

Обов'язковою для тих, хто відвідує бібліотечний заклад, має стати інформація про спонсорів бібліотеки (їх прізвища, суть їх допомоги).

Також в цій зоні можуть розміститися світлини співробітників «Ми працюємо в цій бібліотеці» або «Будемо знайомі» тощо. Додасть естетики та інформативності розміщення картин місцевих художників, малюнків читачів бібліотеки. Зорієнтує користувачів необхідна інформація, а

саме – про періодичні видання, що отримує бібліотека, про клуби чи об'єднання, що працюють при бібліотеці.

В оформленні вестибюлю доцільно відобразити особливості свого регіону, показати місцеві промисли, особливості сільського господарства, промисловості, основні промислові, навчальні, туристичні об'єкти.

При можливості, у вестибюлях можна організувати зону «миттєвого» обслуговування, де читач може використати телефонний довідник, тут можуть бути представлені деякі періодичні видання та невелика актуальна текстова інформація, розрахована на швидкий перегляд.

У вестибюлі можна розмістити умовні малюнки (піктограми) замість загрозливих або повчальних попереджень на кшталт «У верхньому одязі не входити», «Сумки і портфелі залишайте у гардеробі», або знаки, що допоможуть орієнтуватися у бібліотеці, її відділах, службах. Це можуть бути вказівки-стрілки, піктограми, афіші, наприклад: «Якщо ти у бібліотеці вперше», «Що? Де? Коли?» та ін. Подаючи рекламні звернення у формі тексту, важливо дотримуватись певної ієрархії. Так оголошення про майбутній санітарний день або афішу найближчих масових заходів слід розміщувати у найбільше видних, добре освітлених місцях, вчасно знявши застарілу інформацію. Поглибити уяву читача про бібліотеку має інформація у формі буклету «Азбука бібліотеки», «До ваших послуг...», пам'ятки чи закладки про послуги, що надає заклад, та іншою інформацією тощо.

Вестибюль бібліотеки – одночасно з інформаційною зоною має бути і рекреаційною, де відвідувач пізнає нову для себе інформацію та відпочиває.

Як бути там, де відсутні просторі вестибюлі? А таких бібліотечних приміщень в області значна кількість. Можна говорити лише про удосконалення використання наявного простору відділів обслуговування, при чому змінивши сте-

реотип розстановки фонду, поліпшивши освітлення, організувавши зони відпочинку та інше.

Простір розшириться стане візуально доступним для огляду, якщо стелажі з книгами, наприклад, розставити півколом, або у формі широкого порожнього напівциліндру. Всередині такого «циліндру» можна відвести місця для відпочинку, перегляду періодичних видань. При необхідності збільшення зони простору абонементу та доступу до книг можна зробити більш комфортно, розмістивши у відкритому доступі стелажі «зірочками». Крім економії простору надається можливість дійсно побути наодинці з книгою. Читачі матимуть змогу рівномірно влаштуватися в таких «зірочках» за своїми інтересами і не заважати один одному.

На полицях стелажів доцільно розкрити фонд за допомогою тематичних полиць, анотацій до певних книг (зокрема нових, або незаслужено забутих). Назви повинні бути нестандартними, привабливими, наприклад: „Вам цього не вистачає”, „Прочитайте, ознайомтесь – і проблем стане менше” та ін.

На абонементі мають бути постійнодіючі виставки нових надходжень і тематичні, що орієнтовані на певну групу читачів. Останні слід розташувати на постійному місці, щоб у читача сформувалась відповідна установка на „свої” виставки. При цьому, варто відмовитись від стереотипу організації виставок з одним і тим же заголовком та заміною незначної частини видань, тому що такі виставки читач не помічає, а сприймає їх лише як елемент інтер'єру.

Доцільно в кінці стелажів фонду відкритого доступу поставити столики з 1-2 стільцями, щоб читач мав змогу присісти для перегляду вибраних книг. Адже, по суті, фонд відкритого доступу – це експрес-читальня, що призначена для перегляду і вибору літератури у відмінності від поглибленого читання в читальній залі.

В читальних залах бібліотек, якщо це можливо, влаштувати куточки з м'якими меблями. Тут же можна використати різні за розміром столи. Стандартні одномісні – для тих, хто віддає перевагу індивідуальній роботі з книгою. Їх доцільно розставити не суцільними рядами, як у шкільному класі, а в шаховому порядку. Такий спосіб розміщення знімає візуальну монотонність, створює відчуття комфорту. Можна поєднувати кілька більших столів в один-два. Вони зручні при перегляду підшивок, викройок, а також коли користувачі змушені працювати з єдиним примірником книги. Також в читальних залах, де читач протягом тривалого часу працює з книгою, доцільно забезпечити автономні джерела освітлення, тобто настільні лампи.

Однією із важливих складових оздоблення бібліотечного простору є інтер'єр бібліотеки, який включає книжкові виставки, стенди, вітрини, розкриті в них книги, які вміщують яскраві картини, портрети, естампи, книжково-газетну графіку; додадуть читачеві емоційного піднесення виробі народних промислів, аматорів свого краю, а також друкована та мальована реклама різних заходів, барвисте оформлення каталогів, роздільників тощо.

Невід'ємною частиною бібліотечного простору є книжкові виставки. Так окремі виставки, стенди, тематичні панно, плакати мають сполучатися з експозиціями, що розкривають в комплексі ту чи іншу тему. Вказівні і пояснювальні таблички виконуються в єдиному стилі. На вибір місця для виставки впливають розміри приміщення, рівень освітлення, а також ступінь «насиченості» внутрішньобібліотечного простору стелажимами з книгами, робочими столами. За досвідом фахівців вважається, що сприятливо сприймається виставка, що розміщена у вигляді «острова», який візуально відокремлює її від інших, фокусує на ній увагу. До неї має бути зручний доступ. Недоцільні заголовки виставок і рубрик витягнуті в довгі рядки, що важко сприймаються.

Окреме місце в оформленні бібліотечного простору можна відвести творчості письменника, чиє ім'я носить бібліотека, історичній постаті, події свого краю, його інших характерних особливостей.

Сприятимуть зацікавленості користувачів елементи інтер'єру, наповнені фактографічними матеріалами регіонального, історико-краєзнавчого, етнокультурного змісту.

Своєрідність враження від оформлення бібліотеки можуть сприяти кольори або сукупність декількох кольорів. Колірне оформлення приміщень впливає на настрої користувачів, зокрема світлі тона – блакитний, зелений, кремовий. За правильного добору кольорів в інтер'єрі бібліотек можна домогтися того, що їхнє поєднання у бібліотечному просторі буде створювати відчуття задоволення, гарного настрою, бажання залишитися тут найдовше, відвідати ще раз.

Достатня кількість світла в інтер'єрі викликає позитивну реакцію. Не слід заощаджувати на освітленні вестибюлів, холів, сходів. Напівтемна бібліотека справляє неприємне враження на відвідувачів і виступає в ролі своєї антиреклами.

Особливе місце в бібліотечному просторі має належати зонам відпочинку. На зручних диванчиках, в кріслах комфортно обговорювати літературознавчі читання, висловлювати думки про прочитане, про одержану в бібліотеці інформацію. Доповненням приємному відпочинку сприятимуть живі квіти, легка музика, враження від творчості читачів (малюнки, вишивки, відгуки на прочитані книги, інше).

Важливим елементом в оформленні бібліотечного простору є фітодизайн. Квіти, композиції з них, гармонійно поєднуються з елементами оформлення, кольоровою гамою, будуть легко сприймані будь-яким користувачем.

Уміло створений бібліотечний простір забезпечить позитивний імідж закладу, сприйняття владою, громадою доцільність його існування.